

29.9.2003

Oikeusministeriölle

30.09.2003
ad 38/41/2002
04030:00/2002 dan

Lausuntopyyntö 16.7.2003, OM 38/41/2002

Valtion eläkelautakunnan lausunto työryhmämietinnöstä oikeudenkäynnin julkisuus hallintolainkäytössä

Valtion eläkelautakunta käsittelee ensimmäisenä muutoksenhakuasteena eläkevalitukset Valtiokonttorin ja kirkkohallituksen ja 1.1.2004 lukien myös Kansaneläkelaitoksen henkilöstön eläkekassan antamista eläkepäätöksistä. Valtaosa valtion eläkelautakunnan käsittelemistä valitusasioista sisältää muutoksenhakijan yksityiselämän suojan piiriin kuuluvia arkaluontoisia tietoja eli tietoja henkilön terveydentilasta, työssä selviytymisestä ja taloudellisesta asemasta. Valtion eläkelautakunnan käsittelemät valitusasiat asiakirjoineen ovat julkisuuslain mukaan salassa pidettäviä asioita ja kuuluvat myös virkamiehen vaitiolovelvollisuuden piiriin.

Valtion eläkelautakunta on ottanut kantaa mietintöön vain siltä osin kuin sillä on vaikutusta valtion eläkelautakunnan toiminnan erityispiirteisiin.

Asiakirjajulkisuus

Diaarimerkintä

Työryhmä ehdottaa, että hallintolainkäytön asiarekistereihin eli diaareihin sovellettaisiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain ja henkilötietolain säännöksiä.

Käytännössä valtion eläkelautakunta pitää erillistä diaaria kirkkohallituksen ja Valtiokonttorin päätöksiä koskevista valitusasioista. Valtion eläkelautakunta antaa yksittäisestä pyynnöstä muillekin kuin asianosaiselle tietoja diaaristaan. Diaarista selviää diaarinumeron lisäksi muun muassa henkilö, kenellä on valitus vireillä ja ratkaisu. Tietoina pyritään antamaan vain vireilläolotieto ja asian ratkaisu. Valituksen laatua ei ole ilmaistu (lääketieteellinen asia, lainopillinen asia, seurannaisasia, pohjaosakorotusasia, julkisuusasia). Suullisia pyyntöjä diaaritiedoista on ollut vuosittain muutama. Mikäli diaarista on suullisesti pyydetty yhdellä kertaa useamman henkilön vireilläolotietoja, lautakunta on kehottanut pyytäjää tekemään asiassa kirjallisen pyynnön perusteluineen ja selvittämään tietojen käyttötarkoituksen. Diaaria koskevia kirjallisia tietojen pyyntöjä ei ole lautakuntaan tullut asianosaisilta eikä toisilta henkilöiltä.

Valtion eläkelautakunta toteaa, valtion eläkelautakunnassa käsiteltävissä asioissa diaarinumeron tulee olla salainen. Työryhmän mietintö on tältä osin asianmukainen.

Asiakirja ja päätös

Toimikunta on ehdottanut, että asiakirjojen julkisuuteen ja salassapitoon sovellettaisiin julkisuuslain ja erityislakien säännöksiä. Lisäksi toimikunta on ehdottanut, että päätös perusteluineen olisi julkinen.

Valtion eläkelautakunnassa käsiteltävät asiat ovat julkisuuslain nojalla salassa pidettäviä asioita. Valtion eläkelautakunta ei ole rajoittanut asi-anosaisten, eli eläkelaitoksen ja yksityisen asianosaisen, oikeutta saada tietoonsa asian käsittelyssä valtion eläkelautakunnan hallussa olevia tietoja tai asiakirjoja.

Valtion eläkelautakunta on harvoin toimittanut yksityiselle asianosaiselle valtion eläkelautakunnan päätöksiä perusteluineen mahdollisesti hänen valitusasiaansa vastaavista muiden henkilöiden valitusasioista. Kahden henkilön lääketieteellisiä asioita ei yleensä voi verrata toisiinsa ja toisaalta lautakunnassa ei ole resursseja selvittää vastaavia lääketieteellisiä valitusasioita. Lainopillisissa valitusasioissa on, mikäli selvittely on tapahtunut ilman kohtuutonta työmäärää, toimitettu muiden henkilöiden vastaavia valitusasioita. Asiakirjoista on poistettu henkilöiden tunnistetiedot.

Muille kuin asianosaisille on toimitettu vain kirjallisen pyynnön perusteella diaarinumerolla yksilöity valtion eläkelautakunnan päätös perusteluineen. Asiakirjoista on poistettu henkilön tunnistetiedot.

Valtion eläkelautakunta julkaisee vuosittain oikeustapauksia merkittävistä päätöksistään tietokannassa osoitteessa www.tyoelakelait.etk.fi.

Valtion eläkelautakunta toteaa, että asianosaisilla ja muilla henkilöillä on oikeus saada riittävästi tietoa valtion eläkelautakunnan oikeuskäytännöstä kuitenkin siten, että päätösten lainmukainen valvonta ei missään tapauksessa vaaranna ja loukkaa yksityisen asianosaisen yksityisyyden suojaa. Näin ollen ei ole estettä, että päätös perusteluineen voi olla julkinen, mikäli diaarinumerot määrätään salaisiksi ja päätöksistä poistetaan henkilön tunnistetiedot.

Suullisen käsittelyn julkisuus

Toimikunta on ehdottanut, että suullinen käsittely olisi julkista ellei käsittelyssä ilmaista salassa pidettävää tietoa mutta tällöinkin tuomioistuin voisi päättää, että suullinen käsittely on julkinen.

Valtion eläkelautakunnassa lähtökohtana on valitusasian käsittelyn kirjallinen menettely. Suullinen käsittely toimitetaan tarvittaessa asian selvittämiseksi. Valtion eläkelautakunnassa on järjestetty yksi suullinen käsittely, jossa olivat saapuvilla asianosaiset eli yksityinen henkilö ja eläkelaitos.

Valtion eläkelautakunta toteaa, että mikäli suullisessa käsittelyssä ilmaistaan yksityisyyden suojaan kuuluvia asioita, käsittely tulisi toimittaa pääsääntöisesti yleisön läsnä olematta. Asianosaisen tahdolle tulisi kuitenkin antaa merkitystä, mikäli hän haluaa asiansa suullisen käsittelyn toimittamisen julkisesti. Esimerkiksi lainopilliset valitusasiat, missä on kysymys palvelussuhteesta, voitaisiin käsitellä asianosaisen suostumuksella julkisesti.

Valtion eläkelautakunnalla ei ole huomautettavaa työryhmän mietinnöstä.

Menettely

Työryhmä ehdottaa, että tiedon antamiseen hallintotuomioistuimen asiakirjasta sovelletaan julkisuuslakia ja henkilötietolain säännöksiä

Valtion eläkelautakunta toimittaa suullisesta pyynnöstä asianosaiselle julkiset tiedot ja asiakirjat. Mikäli asianosainen ei ole tyytyväinen saamiinsa tietoihin häntä kehoitetaan tekemään asiassa kirjallinen tietojensaantipyynnö, jossa hän yksilöi vaateensa ja asiakirjojen käyttötarkoituksen.

Julkisuuslain mukaisen tietojen saantipyynnön lautakunta käsittelee istunnossaan lainopillisena hallintoasiana. Pyyntö on käsitelty kiireellisinä asioina. Pyyntöjä on ollut vuosittain vain muutama ja pyynöt ovat koskeneet lähinnä tiedon saamista oikeuden neuvottelusalaisuuden piiriin kuuluvista tiedoista.

Valtion eläkelautakunta toteaa, että vakuutusosoikeuden alaisten lautakuntien julkisuusasioissa tekemistä päätöksistä voisi valittaa joko vakuutusosoikeuteen tai korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Näin oikeuskäytäntö muodostuisi yhtenäiseksi. Muilta osin valtion eläkelautakunnalla ei ole huomautettavaa työryhmän mietinnöstä.

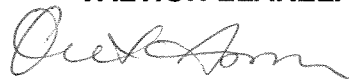
Lainsäädäntötekkinen tarkastelu

Valtion eläkelautakunta toteaa, että hallintolainkäytöstä ja hallintolainkäytön julkisuudesta tulee säätää helposti hahmotettavasti ja riittävän selkeästi. Näin ollen julkisuutta koskevat säännökset tulisi sisällyttää erillisenä lukuna hallintolainkäyttölakiin.

Henkilön yksityisyyden suoja ja viranomaisten asiakirjojen julkisuus ovat perusoikeuksia. Julkisuusperiaatteen tarkoituksena on mahdollistaa valvontakäytön valvonta. Valtion eläkelautakunnan käsittelemät valitusasiat sisältävät yksityisyyden suojaan kuuluvia asioita. Henkilökohtaisten tietojen suojaamisen on erittäin tärkeä henkilön oikeudelle nauttia yksityiselämän suojaa, joten asiakirjojen julkisuuden toteuttaminen ei saa missään vaiheessa loukata tai vaarantaa tätä perusoikeutta.

Valtion eläkelautakunnalla ei ole työryhmämietinnöstä oikeudenkäynnin julkisuus hallintolainkäytössä enemmälti lausuttavaa.

VALTION ELÄKELAUTAKUNTA

Outi Antila
puheenjohtaja

Sinikka Kauppinen
toimistopäällikkö